

MALİNA: İLETİŞİMSEL CİNAYET
*Özünde Bir Suskunluk Metni Olan Malina Romanının
Kişiler-Arası İletişim Açısından Çözümlemesi*

Hüseyin KÖSE*

Malina: Crime Communicationel

*Analyse du roman de Malina comme un texte taciturnité
sous le rapport de la communication interindividuels*

Malina est un roman silencieux, parce que les conversations des personnages du roman ne sont jamais suffisants pour communiquer. Les relations entre personnages sont perpétuellement guerre total. Dans ce texte, rarement les paroles engendent de s'entendre. Les conversations qui ne sont pas accessible à personne, biento, fait grimper le mauvais humeur. T donc, comme dit l'ecrivante; "Le fascisme, d'abord, commence entre deux personnes."

.....
"Sessizlik, sözün en gerçekçi kipidir, yalnız konuşabilen susar"- Martin Heidegger

Bir yazar için, belki de en çok arzu edilen şey, suskunluğa verilecek tepkileri yorumlamaya çalışmaktan kurtulmaktır. Çünkü

* Araş.Gör.Dr., Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi

en acımasız düzeyine vardırılmış bir cana yakınlık, ilginin giderilemez yoksunluğudur. İlgi ve canayakınlık: Bu ikisi, kendine yeterliğin lanetlediği bir yoksunluktur Bachmann için. Kaldı ki, hiç zevk alınmaksızın yaşam boyu sarf edilen sözler vardır. Şu halde, susmak, benliğe güvenli, kıpırtısız bir alan seçmek, ama yine de soluk almak anlamına gelir. Zira ölmüş olmak ve soluk almak: Bachmann için, bu, “hayatın ta kendisidir” (s:139). Ve ne o, ne de her günkü küçük “dokunuşlar” a yol açan gösteriler asla ertesi gün başkalarınca anımsanmayacaktır. Çünkü anımsamak *sürükleniştir* ve Bachmann gibi bir yazar için, her saat başı canayakınlığı insandan insan geçirirken (İvan’dan Malina’ya ve Malina’dan İvan’a) benliği kuşatan sınırların ötesinde yeni uzaklıklar yaratmak ve açılan mesafeleri zalimce bir ilgiyle kapamaya çalışmak, bir *sürükleniştir*. Bachmann’ın durumunda, başkaları boş zamanın devrilen çığıdır. *Dolente molto mosso*: o, “aynı zamanda hem bir şey yapabileceği, hem de artık hiçbir şey yapamayacağı bir zaman”ın (s:297) peşindedir; ve sürekli böyle bir çığla başetmeye çalışırken içine çizilen umutsuzluk çemberi “sakinliği tedirgin etmek”le (s:297) eşdeğerdir. Gelgelelim, sakinlik, asla bir rahatlık da değildir; daha çok, rahatlamamanın huzursuzluk halidir: Bir yitklik duygusu ve bir yerden sonra herşey kabustur; hayat ve öğrenmeyle birlikte yeniden kuran birinin hayatıysa eğer, yaşantının gündüze eklenen yakasında, varlığın çevresinde dev cüssesiyle iştahlı bir timsah gezinir. Timsahın dili üzerinde bir ödül; gündüzleri karartacak denli parlak bir elmas durmaktadır, ve her sabah tekrar tekrar aklı o elmastan kurtarmayı başaramadıkça, ne hayata sevecen bir görünüm katmak, ne de varlıktaki “tedirginliğe sakinlik getirmek” (s:297) mümkün olmayacaktır. Aklın egemen olduğu

saatler, bu yüzden istencin akla dayalı olduğu saatler değil, duygusal çözümlenmenin dibe vurduğu saatlerdir. Dibe vurmak, aydınlanmıştır. “Malina”nın kahramanı “yeryüzüyle konuşma”yı, kafada çakan beyaz bir şimşeg; dünyada olup biten şeyleri bir şimşek çakımı anda kavramanın, ama bu şaşkınlığı ölçülü bir coşkuya büründürerek anlatamamanın trajedisine dönüştürmüştür. Çünkü anlatı yoluyla dünyayı kavramak ya da bunu “akıl dışları”nin bir oyunu saymak, “ansızın dönüşü olmayan bir yerden, kutbun öteki ucundan bağırmaaya çalışmak”la (s:173) aynı şeydir. Her iki halde de insanın içinde yaşama karşı uyanan sevgi, bir nefrettir. Bu yüzdendir ki, Macar Sokağı’nda ya da Cafe Heumarkt’ta ona sayısız defalar “tertemiz bir büyüklüğe yönelik güçlü bir istekle” (s:90) seslenilmiş; ama o, duvarları, kapıları ve pencereleri olmayan bir odada, kapıların insan suratlarına çarpılmasıyla dizginlerinden boşanan bir nefrete yetişmeyi başaramamıştır. Özel bir ilişkide nefreti elde edememek, yakınlığı elde edememektedir. Çünkü nefret, sevgiye oranla, çok daha yakınımızdan geçer. Nefret, arkalarından biraz daha gitmek için kendi kendimize nedenler, bahaneler uydurduğumuz kişilerce düzenlenmiş ve her seferinde bizi hazırlıksız yakalayan bir tekmeleniştir. Ama bu tekmeleniş olmadan da, ne şefkatli İvan’lara, ne de her günkü soğukkanlı Malina’lara yönelen ilgi tekneleri asla alabanda edemeyecek, yarış asla tamamlanmayacaktır. Çünkü ilginin anlamı, her zaman bu beklenmedik tekmelenişle hız kazanan bir yarışta *önündekini yakalamaktır*. Sorun da budur zaten; “Malina”nın kahramanı, ilginin açtığı tünellerde ilerlerken önündekini –İvan- bir türlü yakalayamaz, hep *önündeki* bir zamana yakalanır: “Ne olur kurtarın beni! Kurtarın beni bu saati yaşamaktan!” (s:174) O “saat”, kendini İvan’da

kaybeden sevginin dinginliği arayışının saatidir. Sevginin kendini birinde kaybetmesi: Aşk üzerine düşünmenin felsefi metaforu budur. “Malina”nın kadın kahramanı bu yüzden, ana malzemesi bu felsefi metafor olan monologlar örer. Nasıl mı? Şöyle: Sevgi bende *kendini kaybetti* –İvan’da yeniden bulmak için. Bu yüzden şiddet dolu ve gerginlik hep, bu yüzden kavgacı, hırçın ve nefret dolu. Ve coşku atılımları bu yüzden zayıftı. Sevgi bende kendini kaybetmekle ne buldu peki?- Yine kendini buldu! Çünkü kendini kaybedecek gücü olanın kendini bulacak gücü de vardı. Peki böyle bir sevgi nasıl oldu da beni buldu? Düşünmek istemiyorum bunu! Düşünmek istemiyorum bunu! Tek bildiğim, onun kalbine erişmek için kurduğum merdiven eksik kaldı! V.s.

Ancak şu da var ki, bağışlanmış ve koşulsuz bir sevgi arayanlar, *sevgiyle* aramadıkça bulamazlar onu. Nitekim, monologun tamamlanamayan kısmı, mütecaviz ve hayaletsi baba imgesinin yol açtığı sayıklamalarla dolu düşüncelerle karartılmıştır. “Malina”daki babanın dizginlenemeyen şefkati, sevginin kendini sapıkça harcayışının öyküsüdür. Kendini zehirlemiş bir sevgi, simgesel açıdan korkunun yürüyüşü, beklenmedikliğin vurgununu yüreğe isabet ettirici gücüdür. İçteki zambaklar yıkılmış, ormanlar söküp atılmıştır; kendi iç dünyasında yıkılmış biri, artık *dışarı* bakamaz, kendinden dışarı çıkmanın güvenli sularına açılmaz; sıkışıp kalır yalnızca; sisli bir limanda, onlarca büyük tekne arasında, gitgide gözden kaybolan küçük bir tekne gibi. Besbelli, yazarın kendi ben’inden yansıyan olaylar bakımından, bütün dünya, orada yaşayan birkaç kişi hariç, dayanılmaz bir tasarımı; asla tamamı yaşanamayacak bir güzelliğin ayrıcalıklı konumunun ayrıntısıdır. İvan ve Malina hariç, bu dünyada her şey teferruatlır,

ve teferruatlar gündelikliğin zehirleyici çağrısıysa eğer, kahramanımız, ruhsal güvenliğini teferruatlar içine gizlenmekte değil, kendini sınırsızca açmakta bulacaktır. Çünkü tutkulu insanın mahremiyeti yoktur. Dünyadaki yaşamın gücü, duygusal düzlemde İvan'la yetinmenin, ama aynı zamanda Malina'yla birlikte, sınırsız bir hırçınlığa varmanın gücüdür. Buna karşılık, birbirinden ardışık alanlar değildir bu iki varlıkalanı; aksine,. Birbirini en uzak noktalarda bile tamamlayarak pekiştiren bir çoğulandır. İvanalanında işlenmiş cinayetlerin Malinaalanında kıyıya vuran cesetlerle doğrulanması gerekir. Nitekim de öyle olur ve kahramanın Malinaalanı, çok geçmeden İvanalanında saklı taşkınlığın uzamı haline gelir. İvan'a seslenmek, yeraltının bilinçsiz diliyle söyleşmek anlamına gelen suskunluğu Malina'nın yarattığı savanlarda, çöllerde yeniden yeşertecektir. Kahramanın parçalanmış bilincinin dili de, bu anlamda, susarak kendini var eden hipnozun dilidir. Ama karşılıklı susma deneyimleri yoluyla yoğunlaşmak, asıl konuşma budur. Çünkü insanların konuşmaları, ender olarak, anlaşmanın sıkı zemininde yuvalanır ve birbirine *ulaşır*: bu durumda susmak, etkisi iyi hesaplanmış bir cümlenin etkisinden çok daha etkilidir ve anlam, ancak kendisine sessizliğin eşlik ettiği bir yoğunlaşmayla tamamlanır. Sözcükler sözcükleri düzeltir yalnızca ve bunun dışında hiçbir anlamları yoktur. Bir bütün olarak "Malina" romanının içerdiği ilk ders şudur: Bir kişiliğin özelliklerini pekiştiren jestler, benzersiz bir iletişimsel karmaşaya tercüman olan cümlelerin yoluk kanatlarıdır. Aşırı anlamlı ve gerçek cümlelerin dağıttığı ciddiyet yatağını toparlamak, yine jestlere kalır çünkü. Çünkü aşırı ciddiyetle harmanlanmış gerçekler, dayanılmazdır. Bu yüzden Sayın Herr Ganz'a yazılan mektupta

şöyle denir: “Sizde beni rahatsız eden ilk özellik, birkaç kişilik bir masada, herkesin dikkatini çekmeyi başarıp da esprilerinizi anlattığınızda, iyice yana açılmış olan serçe parmağınızdır” (s:105). Gerçekliğin mizahla gevşeten jestlerin varlığı, ciddiyetin –İvan’ın mutlu ve sıcak yuvası- aşırı duyarlıklı kazalarından korunmuştur “Malina”nın kahramanı için. Ne var ki, Bèla ve Andras az sonra bu huzuru bözacaktır; her ikisi de, İvan’ı müşfik ve vazgeçilmez bir baba yapan çemberin tüm iç hacmini kaplamıştır. Artık orada hiç kimseye yer yoktur. İlişkinin bu müsamahasız katılığı, kendine doğruyu söyleme zorunluluğuyla yüz yüze kalmış, gözden düşmüş bir kahraman yaratır. Aslında böyle bir kahraman olmayı göze almak, çaresizliklerin Sibiryası’nda olmayı kabullenmektir. Çünkü sevilen varlığın ötekine ilişkin duyduğu korkulu düşler, özgür ve rahat tavırların kabullenmeye doğru sarktığı çukurlarda filizlenir.

İyi ama, öteki’yle uyumlu bir bağdaşım kurmay kabullenmekle çıkılan yolculukların, yalnızca gerçeği bilmeme yönündeki isteksizliğe yeni hoşnutsuzluklar kattığı bir yerde, konuşmak ne anlama gelir? Bu, “Malina”nın kahramanının ağzında, olsa olsa söylemeyi beceremediği tek sözcükle: “Hiçbir şey!”dir (s:202). Bu yemyeşil sözcük, aynı zamanda romanın flulaştırdığı karanlık sahneyi de aydınlatacaktır. Buna göre, hayatın insanı alçaltan arzularının doyumsuzluğuna karşılık, İvan’a duyulan Aşk, *hiçbir şeydir*; Malina, kendi öz güveniyle fazlaca şımartılmış bir adam olarak, akşamları İvan’dan gelecek telefonların yarattığı korkulu ve güvensiz bekleyişlerin önünde *hiçbir şeydir*; teskin edilmiş bir yüzün ardında durmaksızın biriken kalabalık da, yine *hiçbir şeydir* yüreğe çöreklenen muhkem bir yalnızlık karşısında. “Malina” korkuyla artan ben’in romanıdır, başka *hiçbir şeyin* değil. Çünkü

telaffuz edilen “hiçbir şey”, gerçekten yaşadığının bilincine varmış olmayla ulaşılan yaşama sevincinin yarattığı ruhsal tahribatı onaramaz. Bu yüzden, Malina'nın sorusu, onunla aynı kesinlikte bir yanıtla havada kalmaya yargılı olacaktır hep: Malina sorar: “Nedir yaşam?” Yanıt: “İnsanın yaşayamadığı şey” (s:280). Çünkü filozofun dediği gibi; “göz aynada kendini görmez”. Ama çetelesi tutulan şey, zamanın yakıcı gerçekliğiye eğer, günlerin kabusu karşısında bu yanıt yetersizdir, çünkü sorunun kendisi yetersizdir. O halde, yanıtta bu yetersizliği giderecek vurgunun somut bir ayrıntıyla müjdelenmesi gerekir. O müjde şudur: Molto meno messo: “Seninle benim bir araya getirebileceklerimiz yaşamdır” (s:280). İvan'la ‘bir araya getirilen’ yaşam, Malina'yla girilen savaşımı bir barış halinin mahşeri görünümüne bürünecektir. Çünkü barış hali hüküm sürerken maruz kaldığımız kötülük, tanıdığımız sandığımız, ama asla “tanımadığımız bir yüzde yazılı”dır (s:200). Kötülük, ilkinde, gizli bir biçimde İvan'ın; ikincisinde duygusuzluğun ve güçlendirilmiş egonun her kılığına girmiş bir biçimde Malina'nın yüzünde yazılıdır. Kahramanın onlarla kurduğu yoğun iletişimin *kansız bir cinayete* dönüştüğü nokta da burasıdır. Çünkü her gün ve her saat karşılaşıp görüştüğümüz insanların yüzünde, belli belirsiz, bize artık ihtiyatlı olmayı elden bırakma zorunluluğunu dayatan bir yakınlık; bizi her an içine doğru çekmeye hazırlanan esenlik dolu bir uçurum uzanır. Bu, sınırsız güvenliğin yarattığı tuzak; artık varlığı iyice kanıksanmış bir insana duyulan yakınlığın görüş alanı içinde tutularak *gözden çıkarılışıdır*. Kahramanımız, İvan'a duyduğu aşkla gözden çıkarılmıştır; çünkü varlığı, artık İvan tarafından sonsuza dek, evet sonsuza dek, ne zaman olsa güven içinde elde edeceğine inandığı bir

umursamazlıkla damgalanmıştır. Bu hoyratça sahiplenme, onunla konuşurken bile aslında konuşmama, onu düşünürken bile aslında düşünmeme biçiminde kendini açığa vuran bir fazlalık durumu olduğu içindir ki, artık ölümcül bir gereksinme de ortadan kalkmıştır. Gitgide amerikanlaşan aşk...Gereksinmeyi sıradan maddi beklentilerin silik menkulüne dönüştüren aşk... Banyoda vücuda sürülen pudraların serin tüyleri dalgalandıran aşkı...Aynalarda yitip gitmiş uykulu yüzlerden çıkarılan buhurlu aşk...İvan'ın dayanılmaz aşkı, mavi tepelerden esen ılık rüzgarlar değildir artık. Çünkü kahraman için, kendine egemen olmanın verdiği sükunet duygusu, "ayağa düşmüş", tavsayan duyguların aşkı kötüye kullanıcı gücünü bastırmıştır. Bu yüzden, kahramanımız, "gittikçe İvan'dan daha kolay ayrıcalıktır artık, ve onu yeniden bulması da, gittikçe kolaylaşacaktır; çünkü onu düşünürken, ona egemen olmayı eskisi kadar düşünüyor değildir" (s:128) artık.

"Malina", başkasının düşüne kapılıp gitmemek ve çok bilinen bir sokağı yolculuğun yolu yapmamak için kendi duygularına egemen olmayı son noktasına dek yüceltmiş ben'in romanıdır. Yaşamın iyileştirici ve yok edici gücü bilinmektedir ve herkes, kendi uzaklığına gösterilecek saygı için gerekli cephaneyi bu uzaklığın içinden didinerek her gün yeniden edinmek zorundadır. "Bilmeksizin bilmenin ne olduğunun" unutulduğu bir çevrede (s:141), kendini bilmek, ezeli bir erdeme ilişkin teferruatlı bir kederleniştir. Yine bu yüzden ki, "Malina" romanının bağrında taşıdığı bir başka bildiri de şudur: Kendini başka insanların nazarından tanımaya çalışmak, benliğe ilişkin köklü bir erdem yitirilmiş biçimidir. Burada, latince *persona* sözcüğünün olası tüm

anımları gizlidir –kişinin yalnızken *ne olduğu*, kendini gözünde *ne olduğunu sandığı*, başkaları önünde ne olduğu ya da ne olduğunu sandığı v.s...”Malina”nın kahramanı, İvan karşısında uysal ve kuruntulu bir sevgili, Malina önünde uykusuz gecelerin gerginliğidir. Yalnızken de, ne öne ne de arkaya hareket edebilen, ama ne olursa olsun, hareket etmezse de boşulacağını sanan, “dün ve yarın ortaya çıkmazdan önce, onları içinde susturmaya” (s:148) akıl etmiş bir uyumsuz-ben. Şu da var ki, Malina isminin simgesel değeri, süreğen bir huzur denetiminin ağırlık merkezidir: “Malina ışıkları yakıyor, Malina bana su getiriyor, Malina yine benimle birlikte dolaşüyor, kafamın içindeki kargaşa azalıyor, uyuşukluk ise artıyor”(s:192). Malina’nın eve gelişi ve koridoru sessizce geçerek odasına girişi, geçici bir süreliğine huzursuzluğu dağıtan tebessümler yaratsa da, boşucu gecelerin içinden kahramana uzattığı ip merdiven sonunda çatırdayarak kopacaktır. Bilinen bir şey varsa, o da, Malina’nın tıpkı İvan gibi *karşı taraf* oluşudur. Çünkü Malina, tüm samimi sırdaşlığına rağmen, erkektir. Samimiyet, doğası gereği, hiçbir tarafın kendini tüm çıplaklığıyla açığa vurma gereği duymadığı daimi bir barış haliyse eğer, *karşı tarafa* ilişkin daha fazla sırra sahip olmak için savaşmak kaçınılmazdır. Zafer –bu aslında kendini ümit biçiminde ele veren bir aldaniştir- sırları ilk keşfedenin olacaktır. “Malina”nın kahramanı çözülmaz bir sır, bir bilmece olmayı, karşı tarafa düzenlenecek sınır ihlallerinin hazzına feda edeceğinden, her gün “kollarının altında evrak çantaları, kaldırılmış palto yakaları ve dudaklarının ucunda da erken sabah tazeliğinin yarattığı küçücük bulut”larla (s:249) dolaşan adamların, “ağızlarında paslı bir tat ve tırnaklarının içi kir dolu” (s:250) kadınların karşısına zihni yoran bir sadelikle

çıkmalarına şaşırmayacaktır asla. Çünkü cinsler arası bağdaşmazlığın ezeli söylencesi, artık olsa olsa, asri yaltaklanma biçimlerinin kenar süsleridir yalnızca.. Şu halde, başından beri söz konusu olan savaş ya da barış hali, kadın-erkek ilişkisi ya da açıkça cinsler-arası mücadeleyle açıklanmayacak denli daha özgül bir alanda yuvalanmıştır: bizzat kişinin kendi derununda. Daimi savaş hali de bu uçurumsu alanda hüküm sürmektedir zaten. “Malina”nın kahramanının derununda, huzurla insan içine çıkmasını güçleştiren sisli bir tenhalık vardır; onun bu tenhalığı alt ediş biçimi, dış dünyanın yorucu ve ezici gücüne karşı gösterilen direnç yoksunluğu içinde bir yüceliştir. Varlığın kapkalin bir sis tabakasının ucunda incelişi ve düşünsel bir fazlalık durumu. Ve şu: İnsan dünyaya yenildikçe yüz hatları daha da zenginleşir. Bachmann bilir bunu ve bu yüzden, karanlığın içindeki insan yüzlerinden santim santim elde edilen mevzilerin kulaç yitirilişiyle sonuçlanan mutlak başarısızlık, bir şanstır. Böyle bir insanın aradığı şey, ertesi gün uyanmak için gereksinme duyulan bir “neden”se eğer, yaşamaya devam etmek için asıl hayati gerekçe budur. Roman kişinin deyimiyle söylersek; “Yaşayacak bir Niçin’i bulunan, hemen tüm Nasıl’lara dayanabilir” (s:209). Elbet tersi, daha da vahim bir trajedidir bu durumun: Yaşayacak bir Niçin’i bulunmayan, hemen tüm Nasıl’lara katlanmak zorunda kalması, bir cinayettir. “Malina” kendine yaşayacak/yaraşacak bir Niçin bulamayan ve bu yüzden sınırsız Nasıl’lara katlanmak zorunda olan bireyin romanıdır bu anlamda. Yani, mucizevi sıçramanın hep bir sonraki güne ya da günlere ertelendiği bir cinayet romanı. Çünkü Nasıl’ların öldürdüğü kimseler genelde ölmezler. Dolayısıyla kesin ve mutlu bir ölümün yok edici ama kurtarıcı elinden de yoksundurlar. Kierkegaard’ın

vaktiyle altını çizdiği “ölümcül bir umutsuzluk” halidir bu: ölmenin bir türlü ölememek anlamına geldiği şu tarife sığmaz umutsuzluk hali... ama yine de “dünyanın para kazanılan ve yemek yenilen bölümlerinden ayrı” (s:314) yaşayan birisinde, hemen her zaman tüm Nasıl’lardan ayrı yaşamayı aklına koymuş birisi vardır ve bu ikinci ben’in umut arayışları, ısrarcılığın keşfi, tutunmanın formülüdür. Çünkü farkına varılmış bir umutsuzluğa tutunmak, hayal kurma olanağının güvencesidir. Başkası üzerinde bir damla bile hayal kurmadan yaşamış birisi düşünülemez asla. Girişimlerinin boşa çıkardığı bir umutsuzlukla melankolinin sıcak gövdesine tutunmamış birisi düşünülemez. Şu halde, özel bir aşk ilişkisinde de, iki kişilik bir sonsuzluğu hayal etmek, her an bozulan ve yeniden kurulan dengeler nedeniyle, umutsuzluğu hayal etmektir. Bu, günümüzde sıkça içinde dönüştürürken karşılaştığımız boşluk duygusunu sevgisizlikle kapamaya çalıştığımız bir durumu simgeler. “Maline”nin kahramanının İvan karşısındaki durumu da böyledir zaman zaman. O da içinde genişleyen boşluğu bilinçsiz bir kuruntuyla aşmaya çalışır hep. Ama bir farkla: o, İvan’ın aşkı yönünde aslında umutsuzluğa doğru yol alırken; hiçbir yanıtının önceden bilinmediği sorular gibi, umudun ne olduğu sorusuna ilişkin bir kesinliği de yitirir. Aşkın sonsuzluğuna ilişkin inancını yitirirken, bu inancın cürümler bağışlatan gücünü de yitirir.

Ve sonuç: Onun öldüresiye sevdiği birisinde, öldüresiye affedebileceği birisi yoktur!

Kaynakça

-BACHMANN Ingeborg, Malina, Çev: Ahmet Cemal, BFS Yayınları, İstanbul 1985

